

OLCSÓ KÖNYVTÁR

Szerkeszti GYULAI PÁL.

Az Olcsó Könyvtárt a vallás- és közoktatási miniszter 3040495. sz. a. ajánlotta.

Az Olcsó Könyvtár kötetei teljes műveket adnak, nem kivonatokat és szemelvényeket.

A kötetek számai zárjelben.

Egy-egy szám ára 10 kr.

Iskolai és házi olvasmányul alkalmas kötetek:

a) Színművek.

- Bessenyei György. A philosophus. Vigj. (338—340)
 Cornéille Péter. Cinna, vagy Augustus kegyelme. Tragédia.
 — Francziából ford. Pajor Istv. (548)
 — Cid. Tragédia. Francz. ford. Radó Antal. (669—670)
 Csiky Gergely. A nagymama. Vigjáték 3 felv. (752—754)
 Dugonics Á. Bátori Mária. Szom. tört. 4 szakaszban. (577—580)
 Fáy A. A mátrai vadászat. Vigjáték. (524—525)
 Gaal J. A peleskei nótárius. Bohózat. (296—299)
 Goethe. Iphigenia Taurisban. Dráma. II. kiad. (53—54)
 — Berlichingeni Gottfried, a vaskézű. (508—510)
 Gombos I. Az esküvés. Szomorujáték. (327—329)
 Grillparzer F. Medea. Szomorujáték. (612—614)
 Hugo K. Bankár és báró. Szomorujáték. (234—235)
 Kisfaludy K. Csalódások. Vigjáték. (191—192)
 — Irene. Szomorujáték. IX. kiad. (138—140)
 — A kérők. Vigjáték. (301—303)
 — A pártütők. Vigjáték. (388—389)
 Körner Tiv. Zrinyi. Szomorujáték. Ford. Szemere Pál. —
 Kömer Zrinyijéről. Bírálát, írta Kölcsey (142—144)
 Kozma Andor. A szabadság ünnepére. Szini költemény három
 képben. (1063—1064)
 Lessing G. E. Böles Náthán. Dráma. Zichy (165—168)
 — Barnhelmi Minna. Vigjáték. (671—673)
 Molière. A bot-csinálta doktor. Vigjáték. Fordította Kazinezy
 Ferencz. III. kiadás. (179—180)
 Nagy Ign. Tisztujtás. Vigjáték. (93—95)
 Racine. Athalia. Tragédia. Ford. Csiky Gergely. (551—552)
 Schiller. Wallenstein halála. Ford. Hegedűs I. (409—411)
 — Stuart Mária. Szomorujáték. (677—680)
 — Az orleansi szűz. Regény trag. (802—805)
 Shakespeare. Sok zaj semmiert. Vigjáték. (528—529)
 — Lear király. Szomorujáték. (965—968)
 Sophokles. Elektra. Ford. Csiky Gergely. (759—760)
 — Oedipus király. Ford. Csiky Gergely. (775—777)
 — Oedipus Kolonosban. Ford. Csiky G. (777—778)
 — Antigone. Ford. Csiky Gergely. (779—780)
 Szentjóni Szabó L. Mátyás király, vagy a nép szeretete, jámbor
 fejedelmek jutalma. Erzékenyjáték (330—331)
 Szigligeti E. Liliomfi. Vigjáték. II. kiad. (19—20)
 — A trónkereső. Szomorujáték. (255—257)
 — Fenn az ernyő, nincsen kas. Vigj. III. kiadás. (588—590)
 — Csikós. E edeti népszimű 3 szakaszban (705—707)
 — Béldi Pál. Szomorujáték (106—109)
 Teleki L. gróf. Kegyezc. Szomorujáték. (197—200)
 Vörösmarty Mihály. Az áldozat. Szomorujáték (961—962)

b) Verses művek.

- Amade L. versei. Összegy. Négyessy L. (821—830)
 Berzsenyi Dániel versei. 6-ik kiadás. (187—190)
 Boileau. A költészetéről. Ford. Erdélyi János. (467—468)
 Catullus versei. Ford. Csengery J. (253—254)
 Csokonai V. M. Dorottya, vagyis a dámák diadalma. (1—2)
 — Lilla. É zékeny dalok három könyvben. (89—90)
 — Odák. Két könyvben. (145—146)
 — Béknegrháraz. Irta Homer. (300)
 Czuczor Gergely népies költeményei (69—70)
 — Hóskölteményei és meséi. II. kiadás (522—523)
 — költeményei. (549—550)
 Dayka Gábor költeményei. (130—131)
 Fazekas Mihály. Lúdas Matyi. Komikai elbeszélés. (1060)
 Firdüsi. Szóhráb. Költői elbeszélés. Ford. Fiók Károly. (609—611)
 Goethe. Hermann és Dorottya. Hegedűs I. (276—277)
 Gvadányi J. Egy falusi nótáriusnak budai utaz. (107—109)
 Gyöngyösi István. Ének Thököly Imre és Zrinyi Ilona házasa-
 gáról. Kiváta és jegyzetekkel kísérte Hahn A. (461—462)
 Gyulai Pál. Szilágyi és Hajnásai. Költői beszély. (390)
 Horatius. A költészetéről. Levél a Pisókhöz. (76)
 Illosvai Selymes Péter. Az híresneves Thöldi Miklósnak jeles
 eszeke-detéről való história. Kiadja Szilágyi Áron. (515—516)
 Kazinczy F. versei. III. kiadás (951—952)
 Kerényi Frigyes összes költeményei. (9—13)
 Kisfaludy Károly versei. (247—250)

- Kisfaludy Sándor. Himfy. A kesergő szerelem. (955—957)
 — A boldog szerelem. IX. kiad. (958—960)
 — Összes regéi. I. (312—316)
 — Összes regéi. II. (317—320)
 Kölcsey Ferencz versei V. kiadás. (224—228)
 Milton J. Az elvesztett paradicsom. Ford. János G. (681—685)
 Petőfi Sándor. A helység kalandása. Hóskölt. (430)
 Petrarca összes szerelmi sonettjei. Ford. Radó A. (541—544)
 Pope S. A műbírálatról. Tan. költ. Ford. Lukács Móricz. (45)
 Puskin S. Anyegin Eugen. Regény. (285—289)
 Ráskai Gáspár. Egy szép história az vitéz Franciscóruól és az
 ő feleségéről. (1057)
 Tennyson A. Király-idyllek. Ford. Szász K. (27—28)
 — Arden Enoch. Angolból fordította János G. (269)
 Vörösmarty M. Eger. Három énekben. (963—964)
 Zrinyi Miklós gróf. Szigeti veszedelem. (937—940)

c) Regények és beszélyek.

- Andersen. Képeskönyv képek nélkül. Ford. Schambach Gy. (326)
 Chateaubriand. Atala. Ford. Csiky K. (25—26)
 — A vé tanuk. Ford. Dr. Rada István (591—598)
 Dickens K. Karácsoni ének. Ford. Belényesi G. (21—22)
 Fazekas Mihály. Lúdas Matyi. Komikai elbeszélés. Bevezette
 Tóth Rezső. Az 1817-iki kiadás rajzaival. (1060)
 Goldsmith Olivér. A wakefieldi pap. (426—429)
 Gyulai Pál. A vén színész. Beszély. II. kiadás. (59—60)
 Kármán J. Fanni hagyományai. Beszély. (15—16)
 Kemény Zs. Két boldog. Beszély. (1061—1062)
 Kisfaludy Károly vig beszélyei. (150—153)
 Kölcsey Ferencz elbeszélései. II. kiad. (6—7)
 Kuthy Lajos. Egy iskolai kaland. Elbeszélés. (1071)
 Mesáros Ignác. Kartágóm. Heinrich G-től. (217—220)
 Pálffy A. Az itélőmester leánya. Tört. beszély. (278—280)
 Petőfi Sándor beszélyei. (395—396)
 Thackeray M. W. Hiúság vására. Ford. Récsi E. (647—660)
 Zichy Antal elbeszélései. (74—75)

d) Vegyes próza.

- Boissier G. Virgil. Francz. ford. Véghe A. (47—48)
 Cicero. Laelius a barátságáról. Ford. Némthy G. (507)
 Collins V. Sophokles. Ford. Kont I. (304—305)
 Csengery Antal. Deák Ferencz emlékezete. (569—570)
 Erdélyi J. Aesthetikai előtanulmányok. (615—616)
 Fenn C. Az olasz irodalom tört. Ford. Zsigány A. (865—868)
 Fraknói V. II. Lajos és udvara. Tört. rajz. (99—100)
 Greguss Ágost. A balladáról. III. kiadás. (534—536)
 Gyulai Pál. Báró Eötvös József. Emlékbeszéd (259)
 — Emlékbeszéd Arany János felett. (725)
 — Gróf Széchenyi István mint író (857—858)
 Kazinczy F. Bácsmezeinek gyötremei. (132—134)
 Kemény Zs. É et és irodalom. (393—394)
 Kont Ignác. Aristophanes. (230—231)
 Lánzy Gyula. A magyarság az Árpádok korában. Tört. tanul-
 mány (1019—1020)
 Lessing G. E. Laokoon, vagy a festészet és költészet hatá-
 ról. Ford. Bánfi Zsigm. (83—86)
 Lindau Pál. Molière. Ford. Bánfi Zsigm. (172—173)
 Macaulay T. B. Machiavelli. Ford. B. P. (8)
 — Milton. (51—52)
 A magyar emigráció mozgalmái 1859—1862. Kossuth Lajos
 emlékiratai nyomán. (431—432)
 Montesquieu K. Elmélkedések a rómaiak nagyságának és ha-
 nyatlásának okairól. Ford. Orlai Antal (781—782)
 Occioni Onorato. A latin irodalom története. Ford. Dr. Kiss
 Ernő. (1082—89)
 Pellico Silvio. Börtön. Olasz. Erdélyi K. (511—513)
 Riedl Fr. A magyar irodalom főirányai. (994—996)
 Sayous E. A mongolok betörése 1241—42. Ford. Takács I. (73)
 Szalay László. Mirabeau. (293—295)
 Szász K. Schiller. Élet- és jellemrajz. (545—546)
 — Horatius. Írói élet- és jellemrajz (736—737)
 Tacitus P. C. Agricola élete. Ford. Dr. Csiky Kálmán (1054)
 Taine H. Az eszmény a művészetben. (162—164)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK :	SZERKESZTI	FŐMUNKATÁRS :	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL :
Negyed évre... --- 1 frt 20 kr.	DE RUPP KORNÉL	GAAL MÓZES.	Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4. szám. Kéziratokat nem adunk vissza.
Fél évre ... --- 2 frt 40 kr.			
Egész évre ... --- 4 frt 80 kr.			
Megjelenik minden vasárnap.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.		

SZÉPHALOM.

Csöndes helyecske ez a zemplénmegyei kis falu; utas csak ritkán téved a tájékára. A ki 1886 előtt kereste volna, még a földabronson sem találta volna meg. Ebben az évben kapta hangzatos nevét az egyébként Kisbányácskának nevezett tót falu Zemplénmegyétől, Gyulai Pál sürgetésére.

Pedig bezzeg, jelentős név a mi művelődésünk történetében Széphalom! Kazinczy Ferencz lakott itt évtizedeknek hosszú során. Itt írta műveinek nagy tömegét, innen vitta a nyelvújítás makacs és áldásos harcát, innen folytatta az egész országra kiterjedő levelezését: szóval itt gondolkozott és munkált irodalmunk javára. Széphalomnak is ő keresztelte el «székhe-lyét», mert föllengő és édeskesz izlése prózáinak találta a Kisbányácska elnevezést.

Széphalom Sátoralja.

Ujhelytől másfél órányi távolságra fekszik, a Rongyva patak fölött, történeti emlékektől szentelt vidéken. Mert közelségében vannak *Borsi*, hol II. Rákóczy Ferencz született, *Laszlóc*, hol Szemere Miklós lakott, *Regmecz* régi református templomával, hol Tompa Mihály lelkészkedett és *Sárospatak*, híres-neves kálvinista kollégiumával.

Nagyon egyszerű házban lakott Kazinezy Ferencz. Innen ment be naponként gyalog Ujhelybe, a megyei levéltárt rendezni és Patakra, a könyvtárban buvárkodni. Mikor az Akadémia megvette ezt a nevezetes házat, oly rozoga állapotban volt, hogy le kellett rombolni. Helyébe aztán nemes görög stílusú mauzóleum épült, homlokán ezen felirással: *Kazinezy Ferencznek a hálás utókor*. A mauzóleumban a dicsőült férfiú mellszobra, két arc képe, két bronz-asztala, a «Kazinezy és Kisfaludy Károly találkozása» cz. ismert olajfestmény, összes művei, kézírásai, jegyzetei vannak elhelyezve, mely utóbbiak közül kiváltképp érdekesek a Kufstein börtönében készítették. Ezekben írja, hogy rozsdát, sőt vérét is gyakran használt ténta helyett.

A mauzóleumtól délre emelkedik Kazinezy sírja, hova szép sétaut vezet. A sírkő négy márványlapján emlékversek olvashatók; a déli felébe vésett így szól:

Hatszor tíz telen át írónk dísze, vezére,
Hon-nyelvünk gyönyörű tolla, Kazinezy Ferencz
Sok millió tapon s kínon túlszállva meredten
Végre ide a friss zöld hantnak alája került.
Lelke fölötté lebeg, hatván mindenfele, mert a
Friss szellő hálás hon-kebelekre viszi.

1859 december 30-ikán nagyszerű ünnepség játszódott le e sírnál. Hatalmas jelentősége volt ennek amaz elnyomásos korszakban, mikor a szabad véleménynyilvánítás tiltva volt. Sok ezer ember gyült össze. Sennyei Pál, a kitünő államférfiú beszédet mondott, Erdélyi János, a pataki főiskola tanára Kazinezy érdemeit méltatta, Szemere Miklós gyűjtő hatású ódát szavalt, végül megkoszorúzták a sírt. Ketten tették le a koszorút: a fejedelmi megjelenésű Korniss Klarissza grófkisasszony és egy feketébe öltözött parasztleány.

Mostanság nagyon csúdes hely Széphalom; de a *sátoraljaújhelyi* róm. kath. főgimnázium és a *sárospataki* ev. ref. kollégium hazafias diákjai tudják kötelességüket és évenként kegyeletes szívvel elzarándokolnak Széphalomra, Kazinezy Ferencz emlékét ünnepelni.

Jelen sorokra is az adott alkalmat, hogy sátoraljaújhelyi tudósítónk értesített bennünket, hogy

az odavaló főgimnázium ifjúsága május 1-én Széphalomra rándult. Meghatva szemlélték a tanulók a mauzóleum emlékeit, azután a sírnál ünnepélyt tartottak. Ertl Viktor VIII. o. t. Nikitits Sándor kollégájának szép költeményét adta elő, Novák Béla VIII. o. t. Kazinezyt dicsőítő beszédet tartott, végül Bortnyák István VIII. o. t. Németh Pálnak «Kazinezy szelleméhez» intézett hatásos ódáját szavalt. Az énekhar hazafias dalokat zengett.

KENYÉR ÉS BECSÜLET.

Regény az ifjúság számára. 4

Irtá Gaal Mózes. Illusztrálta Neogrády Antal.

V. FEJEZET.

A családfentartó.

Janesi az ötödik évre készült vissza a kollégiumba. Ézsaiás uram három hétig nyomta az ágyat, a környéken más doktor nem volt, Janesi tehát helyettesítette az apját.

Az apja megtanította arra, hogy a beteg emberekkel mindenek előtt dugassa ki a nyelvét, arról legjobban megítélheti, hogy rendben van-e a gyomra vagy nincs, a kinek nincs rendben, annak parancsolja meg, hogy három napig ne egyék egy falatot se, csak hideg vizet igyék — ettől bizonyosan meg fog gyógyulni. Ha valaki fejfájásról panaszkodik, annak rendeljen hideg vizes borogatást, s tiltsa el a pipázástól meg a pálinkaivástól; a sebekre és daganatokra rendeljen flastromot meg főtt hagymát, ha kitüzesedik, ecetes korpát vagy tormalevet.

Janesi így az összes orvostudományjal fölfegyverkezve eljárt három falu betegéhez, s a tudományon kívül vitt magával annyi szeretetet és kedvességet, hogy a betegek már ettől is meggyógyultak. A beteg gyermekekkel eljátszott, a türelmetlenkedőkkel tréfált, s kicsibe mult, hogy a kornóciak a miatt, hogy olyan ügyesen gyógyított, meg nem választották — jegyzőnek.

Ezen közben pedig a Jóska fiút kellett iskolába készíteni. Jóska előre kikötötte az édes anyjának, hogy ő csak zsinóros atillával megy Enyedre, s neki új posztókalap kell, mert az ujjasának a könyökén kék folt van, s az nem talál a barna posztóhoz. Ebben Jóskának tökéletesen igaza volt, de hát az édes anyja olyan foltot varhatott reá csak, a milyen a háznál volt.

Az apa megint sopánkodott, hogy mit csináljon. A patikárustól kért kölcsön harmincz forintot, (persze hogy az adósságlevél másolatát oda tette a többihez) s mindjárt egész új rend posztó ruhát akart Jóskának csináltatni, hogy nagyobb kedvvel menjen Enyedre tanulni.

Janesi azt mondta, hogy a míg a ruha nem rongyos, csak foltos, addig nem kell Jóskának új ruhát venni.

Jóska felmászott a nagy almafára, s egész nap bögött ott, még ebédre sem akart lejönni. Bújában annyi almát evett, hogy másnap ágyba kellett őt fektetni. Ott aztán nyögött és alkudozott Janesival, addig-addig siránkozott, míg egy rövid kabátot kieszközölt, de az atilláról és az új posztókalapról lemondott.

Az apa tanakodott a nagyobbik fiával, hogy Jóska miből fog megélni Enyeden.

— Szegény fiú, ... szegény fiú! Hiszen ha úgy volna, a mint nincs, megmutatnám ... De így ... miből fog megélni, mondd csak!

— Czipóból, édes apám! — felelékurtán Janesi.

— Tudod, hogy egy kicsit kényes; az édes anyád nagyon szereti; az ételben is válogatós —

— Majd megszokik a kollégiumban! Aztán ott leszek én is mellette.

— Hiszen te, fiam, te egészen más vagy —

— Ó is az én fajtam. Dolgozni fog, dolgoznia kell, ha arra való, hogy az eszével éljen.

Augusztus 28-dikán felültette Janesit az ő kényes öcsését egy saroglyatlan parasztszekérré, feltette a lábáját, s elindult a kollégiumba. Jóska útközben folyton arra volt kíváncsi, hogy bival-tejes kávé Enyeden vagy tehéntejest, mert ő a tehéntejes kávé ki nem állhatja.

— Ne búsulj öcsém, nem fogsz te ott tehéntejes kávé inni.

Ebben igaza volt Janesinak, mert Jóska egész évben még csak színét sem látta a kávénak, sem tehén-, sem bival-tejesnek.

A bátyja egy szűk szobában vonult meg vele, melyet a természetrajz tanára juttatott neki; koszt is csak került, czipó volt minden nap, a piacon pompás fekete retket árultak, szalonnát

küldött az édes anyjuk, hanem Jóska nagyon pipogya gyermek volt. Minden nap azzal a panaszszal jött haza, hogy a fiúk csúfolják őt szivacs-kalapúnak, félrelépett sarkúnak, rongyosnak.

Janesi így szólott az ő kényes öcséséhez:

— Te Jóska, a mint látom, két füled van, mért nem veszed annak a hasznát? Az egyiket ereszd be a csúfolódó szót, a másikon hadd menjen ki. Ha te derék jó tanuló leszel, egyszer majd szép kalapot vásárolsz — de ezt a pénzt te szerzed és nem fog senki csúfolódni veled.

— De most csúfolnak, ... én összetépem a kalapomat, én nem teszem fel többet!

— Öcsém, tépd hát össze a kalapodat, igazán ez derék gondolat, aztán járj hajadon fővel, vagy köss egy piros zseb-kendő a fejedre.

— Te is csúfolódol! ... Én haza szököm, ... én nem maradok itt csúfságnak.

Janesi előkerítette a Jóska szivacs-kalapját. Nem is volt az olyan rossz. Kisimitotta, fekete galandot vett három krajczárra, szépen beszegte körös-körül, aztán kikefélt. Persze, hogy csak úgy dült belőle a por.

Jóska felpróbálta, belenezett az ablakba olyan formán, hogy a tükröt rögtönzött belőle, s aztán elhatározta, hogy ott marad Enyeden.

A harmadik héten titkon levelet irt az édes anyjának. Olyan keservesen elpanaszolta, hogy éheznek, hogy irkája sinesen, hogy rosszabb az utolsó koldusnál — a vége természetesen az volt, hogy küldjenek legalább két forintot, de ne írják meg Janesinak, hogy pénzt kért hazulról.

Mikor éppen azt írta alá, hogy «hálás, szerető fiúk Jóska» — belépett Janesi. A természetrajzi

SZÉPEN BESZEGTE KÖRÖS-KÖRÜL A KALAPOT.

múzeumból jött, a tanár úrral ott rendezgette a bogarakat egész délután.

Jóska felugrott, s el akarta dugni a levelet.

— Mit dugdosol előlem, Jóska?

— Semmit . . . semmit!

— Ne hazudjál, tudod, hogy utálok a hazugságot! — Add ide!

— Nem adom! . . . No, csak levél, egyik barát—

— Nem mondasz igazat. Add ide a levelet!

Jancsi reá tette kezét az öcsese vállára. Úgy tette reá, hogy Jóska a földre roskadt. Rögtön oda adta a levelet.

Jancsi végig olvasta, aztán összetépte.

Nem szólott egy szót sem. Egyszer-kétszer alá s fel sétált a kis szobában, az areza szomorú volt; komor hangon szólalt meg:

— Mire kell neked a pénz?

— Csak . . . kell — felelt vállát rántogatva Jóska.

— Azt kérdeztem, hogy mire?

— Mindenre, semmim sincs, . . . rongyos vagyok, mindig retket eszünk, engem csúfolnak a fiúk, én nem akarok koldus lenni — én — én — és a fiú elkezdett sírni.

Jancsi leült melléje egy rozoga székre, megfogta a fiú kezét és szeretettel szólott hozzá:

— Nézz reám, Jóska, lásd, én a te bátyád vagyok, szeretlek téged, én szeretném, ha te szép ruhában járnál, nem ilyen sötét kis kamarában laknál, hanem úri szobában, mint az alispánfiúk, ha megvolna mindened, a mire szükséged van, sőt még annál is több, de lásd öcsém, még heten vannak otthon, a kikről szegény apánknak gondoskodnia kell. Ne kérj te pénzt hazulról soha. Mikor édes apánknak van, küld ő magától is neked . . . Ma is küldött éppen két forintot —

— Igazán? . . . igazán? — kérde mohóan Jóska. Most már beszélhetett neki Jancsi akár milyen szépen, hallgatta — hallgatta, de a szívére nem vette. Pedig Jancsinak reszketett a hangja a megindulástól, mikor a gyermeki kötelességről beszélt.

— Add ide a két forintot! . . .

— Nem adom oda. Mondd meg mire van szükséged, megveszem magam neked, de ennyi pénzt nem adok a kezédbe.

— Nekem csak pénz kell, . . . én is megveszem.

Jancsi szigorúan vallatóra fogta a fiút, s kisült, hogy Jóska egy új kalapot és nyakravalót akart venni valamelyik társától, az pedig szenvedélyes levélbélyeggyűjtő lévén, őt amerikai bélyegre szánta a kalap és nyakkendő árát.

Hja, Jóska kényes, cifrázkodó fiú volt . . .

VI. FEJEZET.

A négy Súlyom-fiú.

A Súlyom-fiúk pedig nőttek, sorjában elviselték a nagyobb fiúktól örökségképpen rájuk maradt nadrágokat (ha ugyan maradt), csupán a Peti és Karesi nadrágjait nem lehetett oda adni az utód-

nak, mert ez a két iker-testvér még az öntött vasból készült ruhát is kiszaggatná a térden, levágná róla a gombot, és szíjj helyett kőzmadzaggal bogozná a csipőjéhez.

Ez a két csavargó volt a legszebb, a legelevenebb Súlyom-ivadék. A kornózi jámbor parasztok holtra nézték a szemüket, mikor egy szép napon a két úrfit a torony tetején pillantották meg. Odaig üldöztek egy ügyefogyott denevért, melynek az a bolond ötlete támadt, hogy fényes nappal esik ki a csatornából, s aztán vaktában neki repült az eszterhóznak, onnan kúszott fel.

Peti és Karesi fogadtak, hogy kézre kerítik. És ők szavuknak állottak, mert kézre is kerítették, a torony ablakán kimásztak, s olyan dolgot eszelekedtek, melyért a vándor talián csepürágók a kornóziaktól sok szép rézkrajczárt doboltattak volna össze. Ők ingyen tették meg, s ráadásul még egy sor mogyorófa-pálcza-ütést is kiállottak volna, ha Ézsaiás uram utólérte volna, de mert a lurkók jobban tudtak szaladni, hát akkor dél előtt nem kapták meg, csupán este, mikor az erdőből haza vetődtek.

Éhesek nem voltak, mert gombát sütöttek és vacskorral jól laktak.

— Nem merem őket Enyedre küldeni — fogadkozik Ézsaiás úr, mert megrontják a familia becsületét.

Könnyű ezt mondani, de mikor a fiúk minden áron Enyedre akartak menni, mert ők is urak akarnak ám lenni, egyik sem alábbvaló Jóskaé és Jancsinál.

— Ott lenyúzzák a professzor urak a bőrötököt — kecsgette az apa, de a két gézengúz nem hitte el.

— Ott nem kaptok egyebet enni, mint ketten egy cipót, ezzel pedig nem tudjátok beérni —

— Ne búsuljon édes apám, elveszszük a Jóskaét, aztán majd csak jól lakunk.

Igy történt, hogy Ézsaiás uram felpakolta Jóskaét, Petit és Karesit a szekérre, felült maga is, hogy Enyedre menjen. Egyszer ő is el akart menni, hogy a rektor-professzornak, az ő régi iskola-társának megköszönje a pártfogását.

Jancsi már három nappal előbb elindult gyalog, keresztül a hegyeken, mert útközben bogarakat és növényeket akart gyűjteni. Nagy diák volt már, most került a hetedik diák osztályba.

Valójában neki lett volna a legtöbb jussa ahhoz, hogy a szekérbe üljön az édes apja mellé, mert a szekeret ő fogadta a maga pénzén, a pénzt pedig ő szerezte. Sokat szerzett a múlt évben, kerek száz forintot. Abból telt ki az a sok méregdrága könyv, a mit vásárolt, no meg holmi apróság, pl. az édes anyjának téli kendő, az édes apjának egy pár téli esizma, jó magas szárú, hogy járhasson télvi idején a betegeihez.

Bezzeg volt nagy riadalom, mikor a Súlyom-fiúk beállítottak a kollégiumba:

— Itt van Kornócz papostul, harangozóstul — ordították a fiúk, s az egyik megpattintotta Karesinak az orrát.

Karesi azt sem kérdezte tőle, hogy kinek hívják, minek hívják, úgy képen törülte, mint annak a rendje.

Ézsaiás uram nyomban leczkétetni kezdte:

— Fiam, fiam, miféle istentelen gonosz egy portéka vagy te! . . . Hát ezt ígérted útközben, hát —

— Megpattintotta az orromat, édes apám; hát édes apám eltűrné-e bekével, ha valaki az orrát —

— Hallgass te! . . . te . . .

A rektor-professzor Ézsaiást ott fogta ebéden, hanem a fiúk közül egyiket sem hívta meg.

Ézsaiás uram szép dolgokat hallhatott Jancsirról, mert olyan melegen megölelte, megcsókolta őt, mikor a fiúktól elbúcsúzott, s megindult, reszketőhangon kérte:

— Légy ennek

a két öcsédnek is az édes apja! Ne kiméld tőlük a nádpálczát, ha reá szolgálnak, pedig tudom, hogy reá szolgálnak, mert olyan vadak, mint a csikók.

— Majd hámbszoktatjuk őket. A kollégiumi élet majd lesurolja rólu az, ami rájuk ragadt, ne feltse őket édes apám.

— Hiszen a mig melletted tudom őket . . .

A kornózi doktor úgy beszélt a fiával, mintha nem is fia, hanem jó barátja, sőt — mi több — mintha már most is pártfogója volna.

Petinek és Karesinak már az első héten vészett rossz híre kerekedett Enyeden.

Ők voltak a kofák rémei, ők verekedtek a legtöbbet, ők eszelték ki a legtöbb esinyt az osztályban, s alig mult el nap, hogy bevett orral vagy szétépett kabáttal vagy nadrággal nem jöttek haza az iskolából.

Jancsinak tetszett, hogy a fiúk sohasem panaszkodtak; jó volt nekik minden, a bátyjuk cipójutalékát testvéri szeretettel megosztották, s csak

egyetlen egyszer történt meg, hogy Jóska nyakon verte Karesit, mert az egész cipót megette az ő tudta és beleegyezése nélkül.

Történt pedig egy novemberi napon, hogy Karesi a kényes Jóska vasárnapi kabátját vette föl, s azzal akart az iskolába menni.

Jóska nagy lármát csapott, s lehúzta Karesiről a kabátot. A verekedésre minden pillanathban kész Karesi daczosan oda állott az idősebb Jóska elé:

— Te fősvény vagy, és én mégis a te kabátodat húzom fel!

— Majd ad neked Jancsi, ne félj!

— Árulj be, te! . . . Azért sem félek tőled.

Jancsi éppen jökor jött.

— Hát cigányok vagytok, hogy ekkora lármát csaptok? Karesi, add ide a kabátodat, rögtön!

— Az rongyos, — az —

— Ide vele, hadd lássam!

Karesi nagy immel-ámmal húzta ki az ágy alól. A háta végig feslett, nyilván valaki belekapaszkodott s úgy hasította el.

Jancsi oda ültette öcsesét az asztalhoz, tüt és czérnádatott a kezébe, s reá parancsolt:

— Varrd meg!

Már akár értett hozzá, akár nem, addig meg sem volt szabad neki moccannia sem, míg a kabátot meg nem varrta.

PETI ÉS KARCSI VEREKEDETT A LEGTÖBBET. . .

Dünyögött, ásított, de varrt.

Jancsi azzal vigasztalta, hogy ne búsuljon, mert még a esizmájára is reá fog kerülni a sor.

— Nem vagyok én esizmadia — dohogta Karesi.

— Az nem vagy, de még lehetsz, ha igyekszel. Tudd meg öcsém, hogy édes apánk kinnal-bajjal kuporgatja össze azt a pénzt, a mivel titeket taníttat. Szegény diáknak mindenhez kell értenie, punktum. Most pedig lódulj az iskolába.

(Folytatása következik.)

AZ ORINOCÓN FÖLFELÉ.

Irta Verne Gyula.

21

IV.

Assomption Emmánuel jó tanácsai.

Hogy Helloch Jakab érzelmei Jean iránt gyökeresen megváltoztak, mióta tudta, hogy Kermor ezredesnek nem *fiu*, hanem *leánya*: azt talán fölösleges szónak tennünk. Nyilvánvaló az is, hogy Jeanne szintén észrevette, sőt Paterne is, a ki barátja ítélete szerint az efféle dolgokhoz általában nem értett, nagyon hamar észrevette, s akár a szemébe vághatta volna barátjának: «Te Jakab, nincs miért titkolnod előttem, te a Kermor ezredes leányát szereted.»

Aligha Helloch másodszor is kockáztatta volna azt a bizonyos, előbb elmondott ítéletet.

Őszintén szólva az érdekes természettudós várta is az alkalmat, hogy Jakabnak «legújabb megfigyeléseit» annak rendje és módja szerint tudtára adja.

Martial őrmester egyszerűen dühöngött, még pedig a saját becses személye ellen dühöngött, ha arra gondolt, hogy az utóbbi három héten mi történt.

Sohasem tudta magának megbocsátani, hogy az az átkozott «chubasco» módot nyújtott az ifjabbik francziának arra, hogy Jeannenak az életét megmentse, holott az föltétlenül az ő becsületbeli kötelessége lett volna; így aztán vége volt minden titkolózásnak, lerántották arczáról a maszkot, le bizony, a nagybácsi egyszerű őrmesterré zsugorodott össze, s neki minduntalan nyájas pofát kell vágnia, ha azzal a Helloch-hal találkozik. Neki kellett volna Jeant a vízből minden áron kimentenie, . . . még úgys, ha belefut volna mentés közben. Mi köze volt Helloch Jakabnak az ő unokahugához? Ki bizta meg azzal, hogy nyomban ott teremjen s utána ugorjon? . . . Igaz, no, ha az a fiú utána nem ugrik — vége van Kermor ezredes leányának . . .

Az nap éjjel is ezek a gondolatok gyötörték szegény őrmestert, s csak igen későn tudott elaludni. Másnap pedig már napfelkelte előtt fellármázta őt az unokaöcsése, mert a házi gazda és fiai már vártak rájuk künn az udvaron.

Nemsokára megérkezett Helloch és Paterne is. Helloch jó reggelt kívánt Jeannak és tudatta vele, hogy a «Gallinetta» holnapra már teljesen rendben lesz, s ha úgy tetszik, folytathatják az utat.

A gomero-k, vagyis az ültetvényes munkásai már mind együtt voltak a mezőn, csak arra vártak, hogy Assomption úr megérkezzék.

A mező tulajdonképpen nem volt mező, hanem erdő. Azok a fák, melyeknek gummi-nedvét ki akarták csorgatni, mind meg voltak jelölve, éppen úgy, mint a fakivágásnál szokták tenni nálunk.

A gummi-nedves fákat nem kell kivágni, csak a héjában kell egy levezető-csatornát metszeni,

s ezen a csatornán át a szó igaz értelmében «megfejik» a fákat.

A munkások éppen akkor fogtak a kaucuk-fák fejéséhez, mikor a gazda vendégeivel megérkezett. A vendégek közül Paterne, a botanikus nézte a legnagyobb érdeklődéssel a gummi-szüretet.

A dolog szerfölött egyszerű volt.

A gomero kisedd kézi baltájával egy kis léket vágott a fa héján, de ügyelnie kellett arra, hogy mélyebbre ne vágjon, mint a minő vastag a fa kérge. A hosszas gyakorlat nagy ügyességet adott ezeknek az embereknek.

— Eszerint hát a fákat nem kell «amputálni» — jegyzé meg tréfásan Paterne — csupán eret kell rajtuk vágni.

A gomero a fák tövéhez egy-egy edényt tettek, a többi aztán magától jött, mert a fák kérge alól lassan bár, de folyton szívárgott ki a gummi, s az edénybe csepegett. Nem vészett el a drága, ragadós nedűből egy árva csepp sem.

— Meddig tarthat ez a leszivárgás? — kérde Paterne.

— Körülbelül hat-hét óra hosszáig — felelé a gazda.

Helloch és társai a délelőtt egy részét arra használták fel, hogy az Assomption-ültetvényt keresztül-kasul járták, s nézegették a «megsebzett fák vére csepegését.» Igen dús aratás kínálkozott.

Paterne nem elégedett meg azzal, hogy miként csorgatják ki a kaucuk-fák nedvét, azt is szeretete volna tudni, hogy miként készül ebből a nedvből a gummi-arabicum.

— Nos, hát maradjon még néhány napig Danacóban — mondá a házi gazda, — s akkor megfigyelheti, hogy holnap-holnapután már csak nagyon gyér cseppekben fog a gummi-nedv a fák kérgének hasadékain át szivárogni. Néha egész héten át azt kell várunk-lesnünk, hogy minden csepp kiszivárgott-e, vagy még van a kéreg alatt.

— Tehát egy egész hétig nem tesznek egyebet, mint várják a gummi kiszivárgását?

— Világért sem! Ma este minden gomero egy egy telt edénnyel fog haza jönni. Ez lesz a mai szüret. Este tüzet raknak, fiatal, zöld galyakból, s annak a sűrű füstje átjárja a deszkákra kirakott, lepényalakú gummit, melyeket egymásra rétegekben kennek. Így készül a kaucuk-lepény. Készen van, csak piacra kell küldeni.

— Mielőtt honfitársunk, Truchon, ezen a vidéken járt, nem ismerték a benszülötték ezt a módját a kaucuk-termelésnek?

— Fogalmuk sem volt róla. A francia Truchon e tekintetben igazi jötevője volt San-Fernando és La Esmeralda környék lakóinak.

Délután a házi gazda elkísérte vendégeit az Orinoco partjára, hadd lássák, hányadán van már «Valdez» a falca tatarozásával. Útközben az ültetvényes nagy önérettel és buzgósággal mesélte el, hogy milyen volt az ültetvény akkor, mikor ő jött Danacoba, s mit csinált ő belőle.

A kikötőbe érve látták, hogy Valdez akkor

bocsátotta éppen vízre a teljesen kijavított falcát. Parschal és a «Moriche» legényei természetesen segítettek Valdeznek.

A nap éppen leáldozott, biborszínű felhő vette körül s üde esti szellő kezdett fujdogálni. Minden jel arra mutatott, hogy holnap nem lesz szélcsend.

A falca vízbebecsátása körül buzgólkodó legények között megpillantotta Assomption úr a spanyolt.

— Ki ott az az ember? — kérde.

— A «Gallinetta» egyik evezőse — felelé Helloch Jakab.

— Hiszen az nem indiánus . . .

— Nem, az spanyol.

— Hol tettek reá szert?

— San-Fernandóban.

— Micsoda, ez folyón járó faleákra szegődik el?

— Egyébként talán nem, de nekünk nagy szükségünk volt egy evezős legényre, s merthogy ez a spanyol éppen Santa-Juanába igyekezett, készségesen ajánlkozott, hogy beáll Valdezhez.

Jorres meghalotta, hogy róla beszélnek. Tovább folytatta ugyan a munkáját, de fél-füllel mindig oda figyelt, mintha egy hangot sem akart volna a reá vonatkozó beszélgetésből elszalasztani.

Helloch kérdezte az ültetvényestől:

— Ismeri talán azt az embert?

— Nem ismerem — viszonzá Assomption úr, — talán tartózkodott már ezen a vidéken?

— A baré-indiánus azt mondta, hogy látta már őt Caridában, Jorres azonban határozottan tiltakozott minden találkozás ellen.

— Én most látom őt először. Azért tűnt fel mégis, mert a benszülöttéktől feltűnően elűt. Ön azt mondja, hogy Santa-Juanába igyekezik?

— Szilárd elhatározása, hogy fölkeresi Espe-

rante atyát, s ha befogadja, ott marad a misszió szolgálatában. Különbben is már volt novicius egy spanyol zárdában, de időközben megszállotta az utazás vágya, s felcsapott matrónnak, nagy földet bejárt, s aztán arra is reá unt.

— Úgy látszik kalandos természetű! . . . No de se baj, csak a hivatását töltse be tisztességesen. Ámbár a kalandos természetű emberekkel soha sem tudjuk, hányadán vagyunk.

— Hiszen majd szemmel tartom én őt — viszonzá félhalkan Helloch.

Ez alatt Jorres folyton fülelt.

Kérdés: vajjon meghallotta-e ez utóbbi megjegyzéseket, de a szemében egyszerre szokatlan szenvedélyes, csaknem félelmes láng csapott fel.

Ezt azonban Helloch nem vette észre, különben még inkább meg erősödött volna az a gyanúja, hogy Jorres nem forral jót magában.

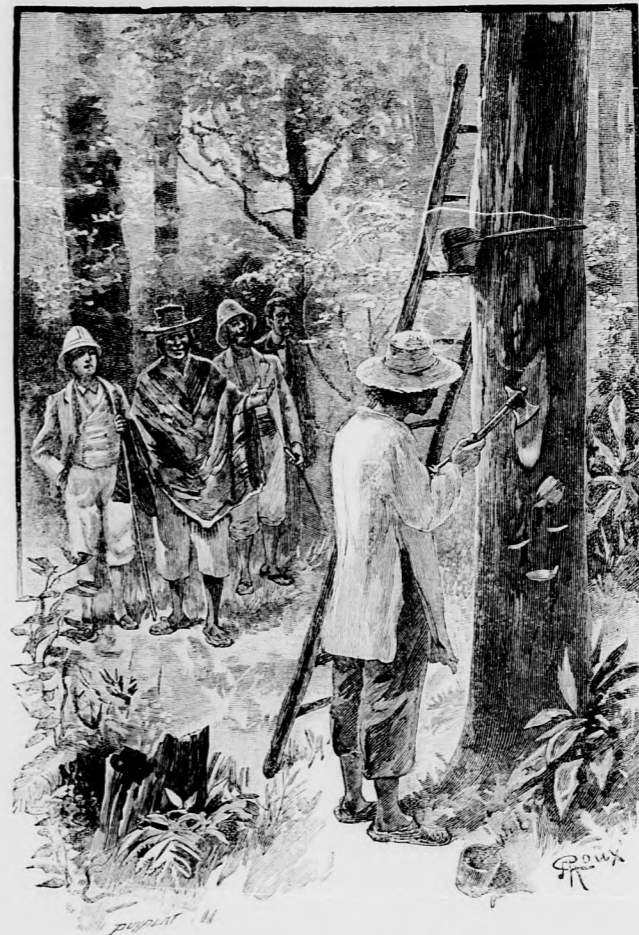
Tény, hogy Jorres észrevétlenül bár, de folyton hallgatózott, még akkor is, midőn Assomption az Orinoco forrás vidékéről kezdett beszélni s az utasokat előre figyelmeztette, hogy minő akadályokra fognak majd találni.

— Itt-ott örvényező helyekre sőt kisebb fajta zuhatagokra is fognak bukkanni; a víz medre szir-

tes, óvakodjanak attól, hogy ilyen szirtnek neki menjenek, mert bármily erős törzse és fenéke van is a faleának, könnyen kárát vallhatnak. A «Gallinetta» — a mint az imént láttam, rendben van, kívánatos, hogy a «Moriche» szintén kiállja a harezot.

— Parschalnak szívére kötöttem, jól megvizsgálja, s mindent rendbe hozzon — jegyzé meg Helloch. Parschal — úgy hiszem — fontolóra vette, minő útnak állunk előtte.

— Helyes — viszonzá Assomption. Még csak

A GOMERO LÉKET VÁG A FÁN.

az volna kívánatos, hogy egyéb veszélytől is mentek maradjanak.

— Micsoda veszélytől? — kérde Martial aggaskodva.

— Nos hát a part mentén kószáló rabló indiánusok támadásától.

— A guaharibokra gondol talán? — szólt közbe Jean?

— Világért sem, kedves gyermekem. A guaharibok békességes természetű indiánusok. Tudom, hogy ezelőtt néhány esztendővel veszett hírok kerekedett. 1879-ben, tehát éppen abban az évben, mikor állítólag Kermor ezredes az Orinoco forrásvidékére ment, számos falvat pusztítottak el, s a lakosokat lemészárolták . . .

— Ó Istenem, talán édes atyám éppen ezeknek a hatalmába került, élet-halál harezot kellett velök vinnia; talán ezek a kegyetlen emberek meg —

— Ne gondoljon ilyesmire! — vágott közbe Helloch. Ilyesmiről nem hallott Assomption úr.

— Szó sincs róla — sietett a derék ültetvényes az ifjút megnyugtatón. Legyen meggyőződve, hogy a guaharibok egyáltalában nem szolgáltak reá arra a gonosz hirre.

— Ismeri talán ezt a törzset? — kérde Paterne.

— Nagyon jól ismerem. Többször volt velök dolgom, s mindenben igazat adok Chaffanjonnak, a ki a guaharibokat vézna, félénk és jámbor indulatú indiánusoknak mondja, a kiktől egyáltalában nincs okuk félniök. A helyett figyelmetem önöket, hogy óvakodjanak azoktól a rablóbandáktól, melyeknek a tagjai mindenféle csöselékből verődtek össze, s a melyek a Savonnak tájékán garázdálkodnak. E bandák teljes kiirtása már régen kötelessége lett volna a venezueliai hadseregnek.

— Engedje meg, hogy még valamit kérdezzek — szólalt meg Paterne. A rablók nem szokták-e néha az ültetvényeseket is megtámadni?

— Meg bizony; éppen ezért én meg a fiaim mindig résen vagyunk. Derék gomeróink is tudják a kötelességüket, s mindjárt fegyvert ragadunk, s a félelmes puska tisztességes távolban tartja tőlünk a rablókat. Indiánusaink bátor és erős fizikók, őket nem igen merik megtámadni a zsványok. Az utasok főleg a Cassiquaron felül ugyancsak vigyázzanak magukra, mert azon a tájékon a partvidék nem nagyon biztos.

— Beszélük, hogy a quivos-indiánusok szeretnek ilyesmivel foglalkozni — mondá Helloch Jakab.

— Úgy van — viszonzá Assomption.

— Azt is beszélük, hogy a banda feje egy kalandor, a ki a börtönből szökött meg . . .

— Igaz, igaz; gonosz egy csont az!

— Ahá, az a cayennei gazember — vágott közbe Martial őrmester.

— Én is úgy hallottam, hogy Cayenneből szökött meg.

(Folytatása következik.)

A MEMNON-SZOBROK.

Állnak Egyiptom síkságán a memnoni szobrok,
Büszkén néz le kövük, s ezredek óta regél;
Ott ülnek, ha a nap nyugovóra lehajlik az égről,
S ott ülnek, ha a regg hajnali fénye kiönt.

És ha a nap tüze tagjaikat hosszan melegíté,
Megzendül rémes hanggal e pusztai szörny:
Sas felrebben, a vad fut, visszhangoznak a gúlák,
S állat, rom, pyramis félék a kö-alakot.

Iff. Csiky Kálmán.

A HUSZITÁK.

Képpel.

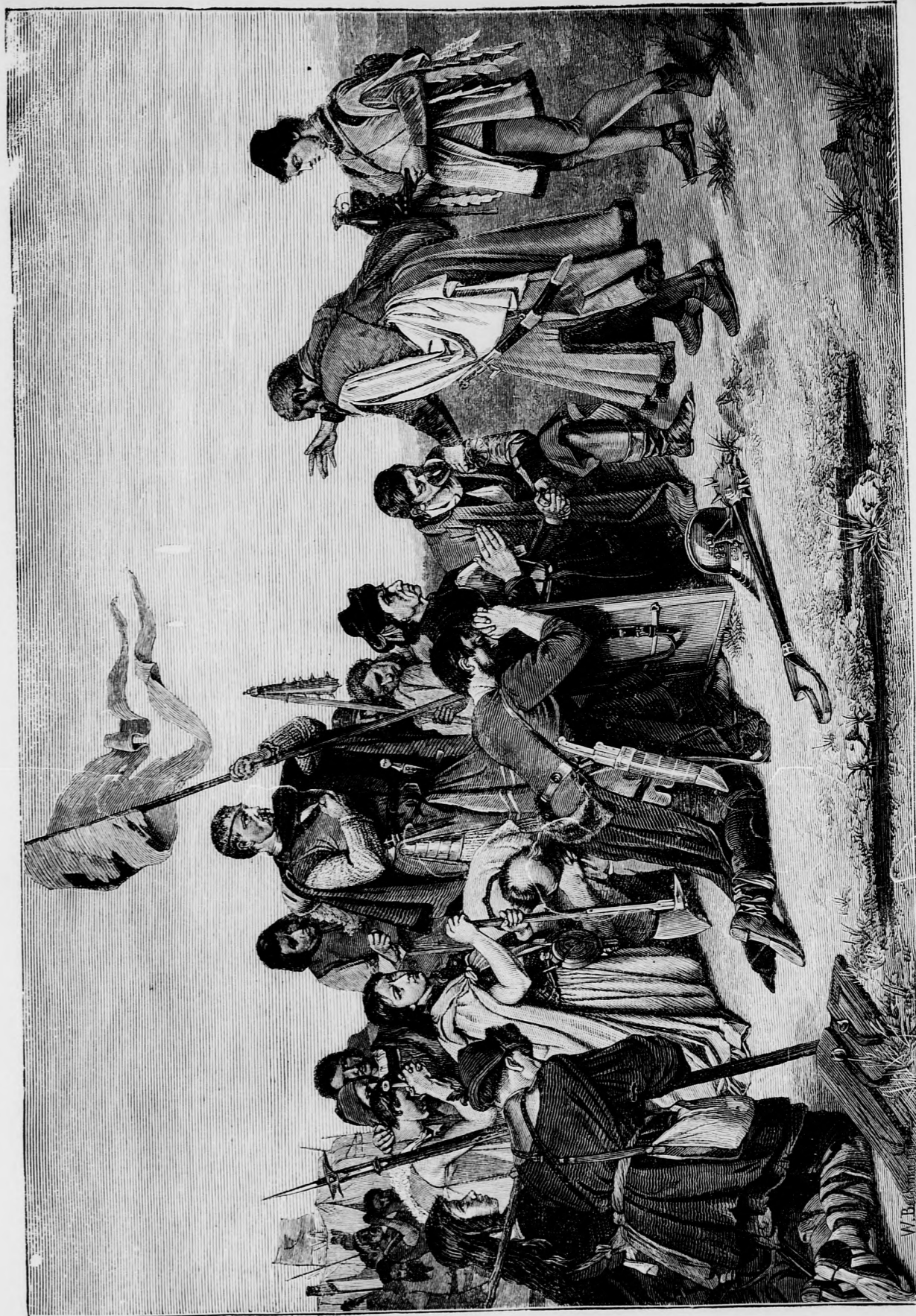
A XV. század elején Husz János új tanokkal rendítette meg a világot. «Az emberek Atyja nem beszélhet gyermekeihez érthetetlen nyelven»: azaz, nemzeti nyelven tartás az Istentiszteletet. «Jézus, midőn megváltotta az emberi nemet, nemcsak testével, hanem vérével is tette azt»: azaz, két szín alatt kell részesülni az Ur-vaesorában. «A mindenütt jelenvaló Istennek helytartóra szüksége nincs»: azaz, nem ismeri el a pápát az egyház fejének.

A pápa meg Zsigmond császár (és magyar király) zsinatot hirdettek Konstanczba, arra megidéztek Husz Jánost, a világháborítót — meg is jelent, elfogatott és égő máglyán lelte halálát.

De a tanok, melyekért vértanú-halált halt, nem égtek el vele. Csehország földje, mely hazája volt, egyszerre kétfelé szakadt. Az egész nép pártállást foglalt; a nemes és a polgár, város és falu, férfi és asszony — Husz mellett vagy ellene. A római egyház híveivel szemben álltak a rajongó husziták.

A gyöngye Venczel királynak 1419-ben történt halálakor lázban volt egész Csehország. A husziták örületes vakbuzgósággal támadták meg a római papokat, templomokat, kolostorokat. Ezeket bevették, leégették, lerombolták, amazokat vízbe dobálták. «Tűzhalálért vízhalál!» Hiába vetett Prágára átkot az egyház. A főváros minden temploma huszita kézben volt, — cseh nyelven hirdették bennök a misét s a hívek lángoló tekintettel, mint egy-egy csatában, fogadták a szentelt kehelyből a Megváltó vérének.

Az ország minden részében támadtak prédikátorok s mindegyik gyűjtött kisebb-nagyobb csapatot maga köré. Az első években a szabad ég alatt tartották a husziták vallásos gyülekezeteiket.

Leginkább dombos berkekben, emelkedett hegyeken. A jelenlevő lelkészek nemzetségek szerint osztották fel a népet, predikáltak s vezették az istentiszteletet. Szent éneket énekelték s buzdították egymást a kehely iránt való hűségére. A szertartást az urvacsorának két szín alatti kiszolgáltatása előzte meg, mire végül a komoly méltósággal tartott búcsúlakoma következett. Minden ember kapott ételt-italt maga és hozzátartozói számára, kinek fölöslege volt, megosztotta a szűkölködőkkel. A lakoma után jött a hálaima, mire ünnepélyes körmenetben, zsoltárokat énekelve még egyszer megkerülték a dombot, s csöndben hazaoszlottak.

Husz követőinek egy része sokkal tovább ment, mint mestere. Amazokat nevezték *laboritáknak*, ezeket *kelyheseknek* (calixtinusoknak.)

A husziták háborúja vad, véres és kegyetlen csaták láncolata, rabló és pusztító hadjárat, milyent csak a vak gyűlölet szülhet. A hír: «a husziták jönnek!» sokszor elég volt arra, hogy hatalmas hadseregeket megszalaszson. *Ziska*, a trocnovi lovag, utána pedig a husziták lelkésze, a nagy *Prokop* voltak híres vezérek. Ziskát nem győzte le soha senki. Midőn élete vége felé megvakult, vezérei voltak a szemei, ők látták helyette, ő csak parancsnokolt és megnyert minden csatát. Hagyományul maradt, hogy halála előtt meghagyta, húzzák bőrét dobra, hogy így holta után is lelkesíthesse seregeit. 1424-ben halt meg, nem csatában, hanem ágyban, pestises betegségben. Rajongásában híveit minden csata előtt a szent vacsorában részesítette — mint azt képünk mutatja. Ő találta fel a híressé vált huszita harcmodort. Csapatait hosszúkás négyszögben állította föl, melyet egymásba lánczolt csatakocsik sora zárt körül. Ez a kocsivár képzelhetetlenül mozgékony volt, s a mint a körülmények parancsolták, pusztá vezényszóra egyszerre V, C, E vagy O alakot formált. A kocsik mögött és rajtuk voltak a harcászok. A zárt kocsisor szükség esetén egy pillanat alatt megnyílt s ontotta az ellenségre a vadul előrohánzó fegyvereseket, kik karddal, egyenesre vert kaszával, szöges cséphadaróval, buzogánnyal, lánczos esatacsillaggal, nyíllal, lándzsával, puskával küzdöttek.

A husziták énekszóval mentek a csatába. A csatadal, melynek szerzőjéül Ziskát mondják, így hangzott: «Istenért harcászok s Isten ígéjeért. Bízatok ő benne, kérjétek: segítsen! s akkor nyomról-nyomra tiétek lesz a diadal. Nagy az Isten! ne féljétek az ellentől, ki éltetekre tör. Ha

hős szívetek megszakad a harcban, Isten szeretete közel lesz hozzátok. Ha baj ér, Krisztus kárpótol majd, a halálban éltet nyertek tőle. Az igazságért halni nem nehéz. Boldog, kit e sors ér! A vérmezőn kiáltásotk fennen, markolva a fegyvert bátor kezetekben: «Isten velünk van! rajta, hrrr, rajta hát! öljetek! győzzetek! irgalmatlanul!»

E szilaj vallásos énekkel, mely az eredetiben borzalmas hatású, mentek a husziták a csatába. Mint a pusztító tűz, zúdultak az ellenségre, melyre őket *Ziska* halála után a kopasz *Prokop* vezette. Az ellenállás lehetetlen volt, s a kereszties hadak, melyeket Róma toborzott ellenük, polyvaként hullottak szét támadásuk elől.

De nemcsak Csehországban terjesztettek rémületet a huszita hadak a kehely ellenségei között. Hazájuk határán túl is lobogtak zászlóik. Áttörtek Németországba, Ausztriába, sőt tudjuk, hogy később Magyarország felső részét is ellepték, s hogy *Mátyás* királynak micsoda erőfeszítésébe került, míg leronthatta a kezökben levő rabló várfezskeket. (Jósika: Csehek Magyarországon.) Megtámadták Sziléziát, Szász és Bajorországot, Pfalzot, sőt elhatoltak a keleti tenger partjáig is, falvakat, városokat égetvén hamúvá s gazdag zsákmánnyal térvén haza. Hódítás nem volt ezelja hadjárataiknak, ők csak vallásukat, nemzetiségüket akarták elismertetni.

Legnagyobb erejüket a taboriták tették. Mig ezek erősek voltak, a huszitákat nem verte le senki. De az *utraquisták* és a taboriták közti viszály megrontotta őket. Ők magok szálltak sikra egymás ellen, s 1434-ben május 30-ikán megtörtént a végzetes összeütközés Lipan mellett. A kisebbségben levő taboritákat saját hitfeleik zúzták össze s örökre megtörték erejüket. Nagy *Prokop* nem bírta túlélni a gyásznapot, fegyvertelenül, mindig a legbőszebb harcgomolyba rohant, hol agyonverték.

1444-ben, a kuttenbergi vallásgyűlésen kényszerítették a taboriták fenmaradt romjait, hogy az *utraquistákkal* egyesüljenek s 1452-ben *Podiebrad* György, Hunyadi *Mátyás* apósa, elfoglalta *Tabor* is, utolsó fészököt s ezzel a taborita párt ki van törölve a történelemből.

Két teljes évszázadig tartott a husziták forrongó kora. A kiesiny Csehország egyes egységében háborúskodott a római egyház ellen, oly korban, mikor az mindenható volt. Szomorú századok, melyeket mi, szelidebb kor szülöttei, ma már alig értünk.

T. K.

ELEFÁNTOK KATONAI SZOLGÁLATBAN.

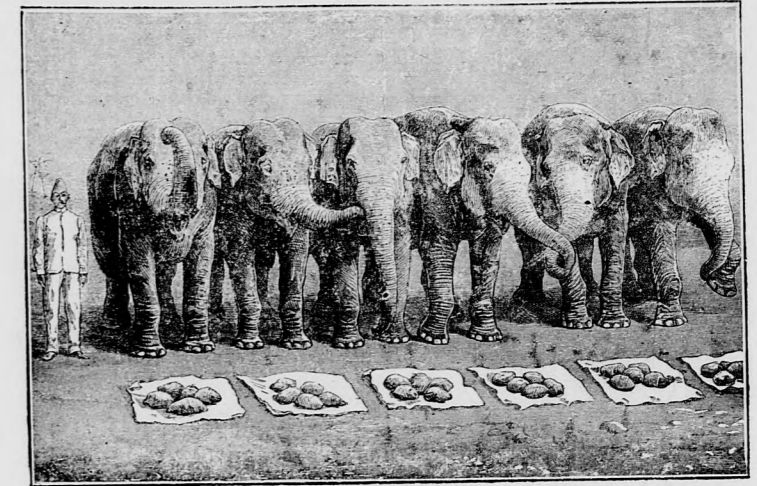
Két képpel.

A leghatalmasabb szárazföldi állat, az elefánt, már emberemlékezet óta áll az emberek szolgálatában s nemcsak a czirkuszok, de az állatkertek is eléggé igazolják, hogy ebben a hatalmas testben nem közönséges tehetség van, melyet — kapcsolatban az elefántnak rendesen szelid vérmérsékletével — nagyon könnyen lehet felhasználni idomításra. Különösen az indiai elefántokat márszél-tére használják mutatványokra, magánszolgálatra, teherhordásra, építkezéseknél, katonai szolgálatra s más effélékre. Saját otthonában, Indiában, az angol ezredek mindenikében van egy pár elefánt, melyeket különösen ágyuk vontatására szokás felhasználni. Az ily elefántokat az egyes idomítók ügyességéhez és kitartásához képest nem ritkán valódi katonai pontosságra és rendre szoktatják, úgy, hogy azok a szabad elefántokkal szemben csaknem oly nagy különbséget mutatnak fel, mint egy kitanított baka a fékezetlen s ügyetlen parasztleányval szemben.

Igen érdekes példáját láthatjuk a «besorozott» elefántok e nemű sajátágának a mellékelt képeken, melyeket Deccan tartományban, Secunderabadban készítettek a nehéz lovasság szolgálatában álló katonaelefántokról.

REGGELI MOSDATÁS.

REGGELIZÉS.

Az első kép a reggeli mosdatást ábrázolja. Az idomtalan nagy állat elég alázatosan, sőt bizonyos kényelemérzettel hever le a földre s nyugodtan engedi, hogy fővigyázója összejárkálja és csutakkal dörzsölje. A mint intenek neki, a szerint változtatja helyzetét, sőt ha felvigyázója kiejti kezéből a csutakot, teljes alázattal felemeli azt ormányával s ismét átnyújtja, a mint azt képünkön is látható. Nyugodtan türi azt is, hogy a vederrel végig öntsék, sőt azok az elefántok, melyekre még nem került a mosdatás sora, ormányaikkal maguk locsolják meg magukat.

A másik kép a reggelizést ábrázolja. Mint valami iskolásfiúk vagy újonczok, sorban állanak itt az elefántok a terített asztal előtt, várva nagy türelemmel, a felvigyázó engedelem-adását. Mindenik előtt elkülönítve van saját poreziója. 2—2 font rizs 5

köteg szénába rakva, melyhez azonban nem szabad hozzányulniok mindaddig, míg nem mondják ki a katonai parancsszót: «feed!» (egyetek!). A reggeli után a katonaelefántok teljes sorrendben s lármá nélkül vonulnak vissza istállóikba, a hol már barátságosabb világ van, mert az ott levő szénához és ezukornádhoz bármikor parancsszó nélkül is hozzányúlhatnak.

Képeink szép példáját adják annak, mily nagy mértékben rendeli szolgálójává az emberi értelem a fizikai erőben hatalmas tömeget.

A gyorsírás történetének főkorszakai.

A *Tanulók Lapja* számára írta Goldziher Károly.

Felette nehéz munka volna a gyorsírásnak rendszeres történetét megírni, mivel ez nem jelentene mást, mint felsorolását annak a sokféle rendszernek, mely a gyorsírás kezdete óta egymást követte. Ez alkalommal csak az irányok fejlődésének főbb mozzanatait akarjuk ismertetni, annál is inkább, mert a manapság annyira elterjedt ügyesség gyakorlása mellett ritkán gondolunk arra, hogy voltaképp mily idők óta ismerik a gyorsírást és ezen idők óta mily fejlődésen ment keresztül. Bővebben egyedül a kezdetet fogjuk tárgyalni, mert ez már annyiban is érdekes, mivel oly emberek nevével fogunk találkozni, a kiket már egyéb tanulmányainkból is megismertünk és így munkásságuknak egy egészen új terén fogjuk őket látni. Tárgyalásunkat három részre osztjuk, mert a gyorsírás története önként szakad három korszakra.

I.

A tironi írás kora.

A gyorsírás kezdetére vonatkozó adatainkat egyes irodalmi forrásokból vagy régiségtani leletekből meríthetjük. Mindezek azt mutatják, hogy már igen régi időkben volt szükség az írás megrövidítésére; erre nézve legjobb példa az, hogy a régi egyptomiaknál a hieroglyph írás mellett a Kr. előtti VII. században a sokkal egyszerűbb és részben megrövidített *demotikus* írás fejlődik ki és sokan e kursiv írás megjelenésében látják a legrégebb gyorsírás egyik adatát. Ezen állítás azonban éppen csak azt bizonyíthatja, hogy a régiek tényleg érezték az írás megrövidítésének szükségét; de mai értelemben vett gyorsírásnak ezt azért nem nevezhetjük, mert egészen más céloknak szolgált. A görögöknél tényleg legelőször látjuk világosan a rövidített írásnak megjelenését. Itt nem veszem figyelembe ama számos irodalmi helyet, melyből sok szörszálhasogató tudós a gyorsírásra von következtetést. Példának okáért sokan az állítják, hogy Xenophon Socrates beszédeit rövidített írás útján jegyezte fel; a ki azonban Xenophon írásmódját közelebbről ismeri, az ezen állítást rögtön kétségbe fogja vonni. Az irodalom nem világosíthat fel arról, a miről a régiségtan egy lelete hatalmas bizonyítékot nyújt. Nehány évvel ezelőtt ugyanis az athéni Akropolison egy Kr. előtti IV. századból való felirat került napfényre, mely egyes helyreállítás után a

gyorsírásnak legegységibb nyilvánulásáról világos tanújel szolgáltatott. A felirat tartalmát érdekesége miatt a következőkben ismertetjük:

Egy ferde általgerenda egy törzs közepén jelenti: J-t. A magánhangzók ötödikét pedig, az ü(pszilon)-t, három a függőleges felé húzott ferde vonal. A hosszú magánhangzók elsejét négy, másodikát két ferde vonal a függőleges nélkül. A mássalhangzók jelölése: rövid vízszintes vonal a magánhangzó jele alatt: d; felett: t; végén: n; elől, de felül: p; elől, de hátul: m; középen, de felül: b; alul: «psi». Látjuk, hogy ebben semmi rendszer sines, csak önkényes rövidítések ezek; de ha a kő tényleg ily régi időkből való, benne az első gyorsírászi útmutatóval van dolgunk.

A görög gyorsírászatot azért nem ismerjük pontosan, mert egyáltalán nem terjedt el szélesebb körökben. Azért nem nevezhetjük a görögöket a gyorsírás első művelőinek; ez a dicsőség a *rómaiaké*, kiknek már államilag elfogadott rendszerük volt. A mint Valerius Probus, a grammatikus felemlíti: a régieknél szokásban volt a tanácsülések beszédeit oly módon feljegyezni, hogy a notáriusok előre megállapodtak egyes nevekkel és fontosabb, gyakran előforduló szavaknál és csak ezek kezdőbetűit írták fel. Az ily fajta gyorsírás csak a legegységibbnek nevezhető, fontossága mindazonáltal abban rejlik, hogy a nép közt rendkívül elterjedt és «notae vulgares» néven vált ismeretessé. Lassanként egyéb rövidítéseket is alkalmaztak, ezek neve siglae (a mai jelvény) volt és Ennius (aligha a költő), 1100 új jelényt hozott használatba.

E «notae vulgares» nem nevezhetők rendszeres gyorsírásnak. Az első rendszert Cicero hírneves rabszolgája, a tudományáról ismert *Marcus Tullius Tiro* találta fel; ugyanazon Tiro, ki később mint Cicero titkára ennek műveit rendezte és kiadta. Ámbár Plutarchus Cicerónak, Seneca a rabszolgáknak tulajdonítja e rendszert, mégis e két adatot a «notae Tironianae»-vel igen könnyen megegyeztetjük, mert ez időben szokásban volt a rabszolgák érdemét az úrra átruházni. Mivel ezen jegyek Cicero consulsága alatt keletkeztek, több, mint valószínű, hogy e rendszer Cicero meghagyására és útmutatása szerint jött létre. Tiro rendszere az u. n. szó és mondatrövidítésen alapszik, még pedig ő úgy rövidített, hogy vagy csak a hallható szótagokat írta fel vagy egész hosszú ismeretes sentenciákat egy jellel rögzített meg. A hasonló hangzású szótagok jele ugyanaz lévén, a rendszer sok hibában szenvedett. Érdekes

az hogy még manapság is használunk egy ily tironi jelt, t. i. az ismert *et cetera* = & jele e rendszerből való.

E rendszert használták a kuriai és tribunális beszédek fontos utánairására és Diocletianus 103-ban Kr. u. a tantárgyak sorába iktatta és a tanító notariusnak havonként 75 denár (2 frt 70 kr.) fizetést rendelt el. Igen ártott a tironi rendszernek a Kr. u. II. században felállított görög gyorsírás, az u. n. *tachygraphia*; noha a használhatóság dolgában a tironinak alatta állott. Nagy Károly a politikai, I. Gergely pápa az egyházi beszédeket írta fel notariusok útján és Justinianus császár törvénykönyvében a hamisító és hanyag nyilvános gyorsírókat kemény büntetéssel illeti. A X. században vége a tironi rendszernek és a római császárság hanyatlásával a latin gyorsírás is egészen megszűnik.

A középkorban a művelődési viszonyokkal együtt hanyatlak el a gyorsírás művelése is, és történetében egészen a XVI. századig nagy hézagra akadunk. A reformatió idejében újra megkezdődtek a nagy egyházi szónoklások és viták és ezek igen ügyes emberek utánairása révén maradtak meg. A híres wormsi vallásos vitatkozást maga Melancthon jegyzi föl ügyes kézzel és ritka emlékezőtehetséggel. Ámde mindebben nem szabad szó szoros értelmében vett gyorsírásra gondolnunk. Kossuth Lajosról is felemlítik, hogy ő a megyegyűlések beszédeit páratlan tehetséggel bírta emlékezete segítségével rekonstruálni, hasonló módon kell tehát a művelt és különben is irástudó férfiak fentebb említett ténykedését megmagyaráznunk.

E mellett azonban egy egészen új ezélnak szolgáló rövidített írással, az u. n. *kryptographiával* (rejtett írás) találkozunk. Az alchimia, magia és astrologia korában ily titokzatos, ördögös írást állítottak össze, melyben alig lehetett rendszeresség, de a mely sok művelőre akadt. Így tudjuk pl., hogy Trithemius Ferencz apát steganographiájában (στανγραφία = lat. tegens = rejtett titokzatos) a tironi jeleket is felhasználta, de erről irt könyvét a pfalzi választó, II. Frigyes, mint varázslókönyvet elégette.

Van ezentúl is némely adatunk, különösen Bonnacustól, hogy voltak e korban Németországban néhányan, kik a gyorsírással és különösen a tironi jelekkel foglalkoztak, de a mit ez időben megkezdtek, azt a 30 éves háború eseményei mind lerontották, úgy, hogy Németországban csak a század végén adja ki Ramsay első rend-

szeres tankönyvét, melyben azonban már angol mintát követ. Az első korszak tehát voltaképp csakis a reformatióig tart.

Ezzel letárgyaltuk a gyorsírás történetének első korszakát. Ennek végén az egyedüli rendszeres írás, a tironi jelek már letűntek; új mesterre volt tehát szükség, a ki egy új korszak megalapítója legyen. Ilyen férfit Anglia földje szült, még pedig közvetlenül a reformatió ideje után.

(Vége következik.)

A KÜLFÖLDI DIÁKÉLETBŐL.

Körülbelül egy éve lehet annak, hogy New-York egyik városi iskolájában, melyben a legvásottabb, legrakonzátlanabb növendékek már-már kétségbe ejtették a tanárokat, az igazgatónak az az ötlete támadt, hogy maguka diákok vigyázzanak magukra és a rendre való felügyeletet valóságos önkormányzat módjára, ennek elvei szerint gyakorolják. Az iskolának tehát, akár csak egy kis nemzet volna, meg kellett választania a maga törvényhozását: képviselőházát és főrendiházát; egyúttal elnökét, vagyis az állam fejét. Ennek az újításnak sikere volt. Az elnök, a kit a tanulók választottak meg, «minisztereit» és a «kongresszus» segítségével nagyhamar mintaszerű rendet csinált az iskolában. A legvásottabb fiézkók oly nyugodt, bekes polgárokká váltak, hogy a tanárok nem győzték őket eléggé dicsérni.

Ennek a kísérletnek sikere azt az eszmét adta, hogy New-York más iskoláiban is honosítsák meg ezt az újítást azzal a változtatással hogy az államrendszer helyett a városi közigazgatás rendszerét alkalmazzák. A Norfolk-utezai iskolában az eredmény a következő volt:

Mindenekelőtt az iskola növendékei megkapták a «Norfolk-utezai iskola-város polgárai» címet. Mindenik növendéknek szavazati joga volt és mindenik osztály egy választói kerületet alkotott. Mindenik osztály elküldhette magaválasztott képviselőit a városi képviselő-testületbe, kijelölve egyúttal két jelöltet a polgármesteri tisztségre, az ellenőrségre és a városi tanács elnökére. A polgármester egészségügyi felügyelőt nevezett ki segédekkel, egyúttal három bírót és egy rendőrfőnököt.

Az új kísérlet július 10-ikétől augusztus 20-ikáig tartott, a nyári szünidő kezdetéig. Mielőtt az iskolát bezárták volna, a Norfolk-utezai iskola polgármestere, egy 14 éves fiú, két városi képviselője által ünnepélyes meghívást küldött «kollégájához», New-York város polgármesteréhez, hogy szíveskedjék meglátogatni az iskolát. A polgármester halotára fakadt, de aztán hidegvérrel kijelentette, hogy elfogadja a meghívást.

Az iskolában bemutatatták neki a város valamennyi előkelőségét, kiktől a polgármester az ügyek menetéről kérdezősködött. Többek közt megtudta azt is, hogy egy héttel azelőtt a bírának a rendőrbiztos ügyében kellett ítéletet mondaniok,

BESSENYEI SZOBRA KALLÓS EDÉTL.

kit azzal vádoltak, hogy vétséget követett el kötelessége teljesítése közben. Ezért elcsapták hivatalából. Nagy bámulatára a polgármester a bírák között, a kiket neki bemutattak, egy fiatal leányt is talált, még inkább növekedett a bámulata, mikor a szemlénél arról győződött meg, hogy a rendőrségnek több mint a fele leánykából áll.

New-York polgármestere annyira meg volt elégedve az iskolával, hogy megígérte, hogy e mozgalmat maga is pártfogolja és azon lesz, hogy ezt a rendszert New-York összes iskoláiban meghonosítsák.

Kocsikázó ördögök. A diákhumor fölséges nyilvánulása fölött mondott a minap ítéletet a londoni törvényszék. A panaszos William Humming fiakkerkocsis volt, a ki azonban nem jelenhetett meg a tárgyaláson, mert betegen feküdt a kórházban. A panaszos képviselője a bírának így mesélte el a bevádolt négy diák hunczfutságát: — *Humming* William kocsiját az elmúlt héten négy fiatalember állította meg a *Fleet streeten*. Még meg sem mondták, hogy hova hajtsan a kocsis, a mikor egyikök, *Bow Street* a botjával összezúzta a kocsis lámpáját. — Elvből nem ülök olyan kocsira, a melyiken lámpa van, — szolt és nyomban kifizette a lámpa árát. Erre mind a négyen elhelyezkedtek a kocsiban és harsányan oda kiáltottak: — Hajts! *Humming* hajtott lámpa nélkül. De jött csakhamar egy rendőr és fölírta a kocsist. *Evelyn*, a másik utas, ódaszolt a kocsisnak: — Soh' se bánd, majd megfizetem én a birságot! *Humming* hajtott tovább lámpa nélkül. Körülbelül egy óra múlva az utasok megállították a kocsit. — Cézlnál vagyunk, mondották és az egyik leugrott a kocsiról.

A zsebébe nyúlt, pénzt vett elő s *Humming* markába nyomta. A pénz nem volt közönséges, világított, mert foszfórral volt bevonva. A második, a harmadik, a negyedik utas szintén ilyen pénzt adott. A kocsis csak bámulta és egyre kapta a világító pénzeket. Polyton ugráltak le a szűk kis kocsiról. Már merevedett a keze és az olvasásba is belefáradt. — *Hatvan-négyen ugrottak le eddig a kocsiról*, — sopánkodott — még mennyien lehetnek, uram teremtom?... Ezek ördögök, nem is emberek... És csak kapta egyre a világító pénzeket. Végül a fáradtságtól, a félelemtől, a csodálattól és a lelki felindulástól elájult és lebukott a kocsiról. A kórházba vitték, még most lázban fekszik ott, a családja pedig kenyér nélkül van. — *Bow Street* lépett elő és védelmére ezt mondá: «Bevallom, a viczezőnk ezuttal rosszul sült el. Hanem nem is így gondoltuk ezt. Azt hittük, hogy a kocsis ijedségében el fog hajtani, ha látja, hogy az utasai soha sem fogynak. Mi nem jártunk volna így sem rosszul, mert legföljebb egy emberünkkel hajtott volna el. A mikor ugyanis egy leugrott jobbról a kocsiról, a másik hátul a baloldalra kerülvén, ott folgrott. Tudtuk, hogy a világító pénzek miatt nem fog a kocsis hátratekinteni. Nem is tette, félt, ördögöknek nézett bennünket.» A bíró a tréfát komolynak vette és a pajkos diákokat egyenként öt font sterling pénzbüntetésre ítélte el. Ezenkívül kötelezte őket, hogy közösen negyven font sterling kártérítést adjanak a szörnyen megtréfált kocsisnak.

«Ne csináljon több verset!» Jóízű dologról számol be egy német nevelési szaklap. *Geibel* Emánuelnek, a hírneves költőnek hagyatékában egy diákokskától irt levelet találtak, mely a következőképp szól: «*Geibel* Emánuel költő úrnak, helyben. Lübeck, 1882 február 11-ikén. Igen tisztelt *Geibel* úr! Mára kaptuk föl végig leczkéré az ön költeményét, a «Tavaszi reményt». Nyolcz nappal ezelőtt ötöt csuktak be közülünk, mert nem tudták és máma ketten kikaptak bottal, mert még most se tudták. Erre ön bizonyára nem gondolt, mikor a verset csinálta. Ön még a rövid költők közül való, *Schiller* a leghosszabb, de azt a III. osztályban tanulják. A tanár úr azt mondja, hogy a vers nagyon szép; azonban annyi sok szép vers van és minékünk mindet meg kell tanulnunk. Azért is nagyon szépen kéjük önt, ne csináljon több verset! — Hiszen háború is mindig több van és minékünk a csatákat meg kell tanulnunk. A földrajz már jobb, ott legalább a térképre lehet nézni; de a versek és a csaták a legrosszabbak. És aztán mindenik költőnek életrajza is van, születési évvel és halálzási évvel! Onnél még nem kell a halálzási évet tanulnunk. Kívánunk önnök hosszú-hosszú életet! Tisztelettel *Beckmann* Károly, II. oszt. tan. Lakik *Gröpelgrube*, 27. szám.»

VEGYESEK.

Bessenyei György nyiregyházi szobrának leleplezéséről megemlékeztünk már múlt számunkban. Most bemutatjuk képből a szobor főalakját. *Bessenyei* alakját *Mária Terézia* korabeli testőr-egyenruhában mintázta meg a művész, *Kallós* Ede, a mint gondolataiba merülve áll. A daliás testőrtiszt elgondolkozó, komoly arcához igen jól illik a czopfos paróka, s hanyagúl alácsüngő kardja és tarsolya elárulja, hogy itt a haza sorsán tűnődő költő áll előttünk, nem a katona.

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

Ifjúsági tornaünnepély. A Markó-utcai főreáliskola egyéb jelességein kívül szép hírnévre tett szert diákjainak tornászása által. A Markó-utcai főreáliskola a tornaversenyeken félelmetes biztonsággal nyerték el az első díjakat. Nem esoda hát, hogy mindenütt érdeklődést keltett ez intézetnek május 7-ikén végbe ment tornaünnepélye, melyet a millennáris versenypályán mintegy 2000 főnyi közönség nézett végig. Jelen volt *Wlassics* Gyula közoktatásügyi miniszter is államtitkárjával, *Zsilinszky* Mihálylyal, *Hómann* Ottó miniszteri tanácsos, *Erődi* Béla székesfővárosi főigazgató stb. Impozáns képet nyújtott az intézet 700 tornászó ifjának felvonulása, a 69. gyalogezred zenekarának hangjai mellett. Az ünnepély szabadgyakorlatokkal kezdődött, szertornázás után futás és mászás következett, melynek 87 győztese értékes kitüntetésekben részesült. Azután jöttek a játékok. Kedves látvány volt a 120 alsóbb osztályos diák 200 labdával való csatározása, míg a felsőbb osztálybeliek a football és füleslabda-mérkőzésben fejtek ki nagy ügyességet. *Wlassics* miniszter teljes elismerését és megelégedését fejezte ki az ünnepélyt rendező *Dr. Ottó* József intézeti tornatanárnak, kit tanítványai óriási babékoszorúval leptek meg.

Zeneszerző diákok. Szépen sikerült matinée volt e hó 14-ikén a László-féle gimnáziumban, mely e téren mindig kitesz magáért. Késmárky Árpád tanárnak gondos keze meglátszik a tanulók zenetudásán, kik közül nem egynek játéka művészi színvonalon áll. Nagy tetszést aratott főleg *Becsey* Gyulának hegedű-, *Komáromy* Zoltánnak zongora- és ifj. Bóta Szilárdnak czimbalomjátéka. Ezek az ifjak önálló szerzeményeiket is bemutatták: az első «Magyar ábránd»-dal, a második egy «phantaisie caprice»-al, a harmadik «Lélekharang» cz. művével lépett föl. *Rézler* Ervin Ábrányi Emilnek «Monológ ellen» cz. magánjelenetét adta, *Tost* Tivadar Aurél francziál szavalt.

Veszprémben e hó 14-ikén avatták fel a felső kereskedelmi iskola új épületét. Az ünnepségen a minisztert *Fenyvessy* Ferenc főispán képviselte.

Tanulmányútra indul május 18-ikán a *rosznyói* főgimn. diákjai közül egy kis csapat, *dr. Hazlinszky* Rézső tanár vezetése alatt. Budapesten és Pancsován át Belgrádba s hajón Turn-Szeverinbe mennek. Meglátogatják Orsovát, Ada-Kaleht, Herkules-fürdőt, Mehádiát. Visszafelé megnézik Aradot s egyes nevezetesebb városokat. Az egész út 6 napig tart.

Önképzőkori tallózás. *Budapesti* I. ker. áll. főgimnázium, április 20. *Uhlmann* Lajos VII. o. tan. dicsérettel fogadott felolvasást tartott a babona tárgyúul szolgáló növényekről. — *Eperjesi* kir. kath. főgimnázium, április 8. *Ghellány* László VIII. o. t. *Kazinczyról* és koráról értekezett, *Kamenitzky* Miklós VI. o. tan. «Biberach alakja Katona «Bánk-bán»-jában» című dolgozatát és *Figula* László VI. o. t. «Arpádház» cz. ódáját olvasta fel. — *Szegedi* főgimnázium, április 30. Ez volt ennek a munkás önképzőkörnek ideje utolsó ülése, melyen a korábbiakhoz hasonlatosan csupa szép és magvas tárgy került napirendre. Ugyanis részint érdemkönyvbe írásra, részint dicsérettel elfogadták a következő dolgozatokat: *Vallási* eszmék az *Ember* Tragédiájában, írta *Domokos* László VII. o. t. A társadalom hatása az irodalomra, írta *Sőreghy* Mátyás VIII. o. t., A históriás ének a XVI. században, írta *Eichenbaum* János VIII. o. t., *Berzsenyi* elégiái, írta *Traum* Péter VIII. o. t., *Byron* Manfrédja, írta *Hochstrasser* Miklós VII. o. tan., *Népies* elem *Petőfi*

Mózes szobra. Egy olvasónk a következő sorokat írja *Michelangelo* Mózes-szobráról, melyet múlt számunk egyikében mutattunk be: Mihelyt Mózes szobrát valaki megnézi, nyomban azt kell kérdeznie önmagától, mért ül e nagy férfiú? Igaz, hogy Mózes nagy törvényhozó és a szobrászok a törvény emberét inkább úgy szokták ábrázolni, de hisz Mózes annál is nagyobb, mint népvézér! (Budapesti szobraink közül csak kettő tüntet fel ülő alakot, t. i. *Deáké* és *Aranyé*.) De helyzete mellett még szembeötlőbb a két szarv a fején. Némelyek azt mondják, hogy ezzel *Michelangelo* erőt akart kölesőnözni Mózesnek. Am ez nem igaz, a szarvak csak félreértésen alapulnak. *Michelangelo*, mi tudvalevő dolog, jól ismerte a biblia latin szövegét, a «*Vulgatá*»-t. (Az ő idejében még nem volt lefordítva olasz nyelvre.) Ott pedig (*Exodus* 34., 29., 30.) azt látta, hogy «*cornuta facies*»; mire az íráshoz híven, Mózes szarvakkal ábrázolta. Így *Michelangelo* nem hibás. Csak az az egy érthetetlen, miképen követhetett el ily hibát a latin biblia fordítója. Se a görögben, se *Károlyiban*, se *Mátéban*, se *Káldyban*, de főleg az eredetiben, a héberben nincsen az, hogy szarvak voltak Mózes homlokán, hanem mint a legújabbban megjelent biblia (kiadta az I. M. I. T.), mely az eredetiből fordítottat, így szól: «*Midőn* Mózes a *Szinai* hegyről lejöve, sugárzott arczának a bőre». Tehát nem voltak szarvak homlokán. Hanem ezen hiba elenyészik az egész szobornak ránk való hatása mellett. Csodálatos, hogy nincs a prófétán héber ruha. Mily kevés eszközzel képes a szobrász a fenséget ábrázolni! Csupán könyv van Mózes kezében és ez mennyire foglalkoztatja a kezét! Mennyi kifejezés ül arczán! Az emberi izomzat mily hű a valósághoz. Még csak egy megjegyzést. Mózesnek szép, férfias arca és meglepő hasonlósága a mi *Batthyány* Lajosunkkal, mintaképp szolgálhatna a mindenesetre eszményitendő *Batthyány* Lajos-szobor elkészítéséhez!!

TUDOMÁNY, IRODALOM.

Dr. Horváth Cyrill nagy művéből, *A magyar irodalom történetéből* világot látott az első kötet, *A régi magyar irodalom története*. Ez alkalomból csak megjelenését jelezzük; legközelebb azonban behatóan ismertetjük és mutatóvánt is hozunk belőle. A könyvnek külseje azt mondja, hogy benne a legnagyobb szabású magyar irodalomtörténettel van dolgunk mindazok között, melyek ezideig íródtak. 755 nagy quart-oldalra terjed, számos szöveggép és műmelléklet díszíti. Az *Athenaeum* adta ki, ára 6 frt.

A gyorsírázat praxisa, a tanuló ifjúság számára. Írta *Csomay* Győző.

E czím alatt jelent meg egy kis füzet tele hasznos dolgokkal. Célja — mint azt szerzője a könyv előszavában említi — az, hogy egy kis élénkséget keltsen a gyorsírók körében és hogy a tanulók kedvét a gyorsírás fokozza. Olyan dolgok vannak benne, melyekre méltán kívánesi lehet a diáknép, ha a gyorsírással némileg is foglalkozik. Még azok is, a kik hírből ismerik a gyorsírást, elolvasása után kedvet kapnak elsajátítására. A tanuló ifjúságra nézve legfontosabb és legérdekesebb az a fejezet, melyben a gyorsírásnak az iskolában való hasznáról ír a szerző. Azt azonban határozottan rosszuljuk, hogy deák létére Nagy Sándor rendszere ellen annyira kirugaszkozik. Hol itt a reverentia capitis cani? *Ara egy korona*, a mit egy kieszit soknak tartunk. (L. B.)

János vitézében, írta Sebestyén István VII. o. tanuló, Adám, mint az emberiség képviselője az Ember Tragédiájában, írta Becker János VIII. o. tan., A magyar lyra fejlődése, írta Mogán István VII. o. tan. — A brassói róm. kath. főgimnázium két utóbbi gyűlésén Gregorius Frigyes VIII. o. t. Czuczor Gergely életét és írói működését ismertette, Thiri Lajos VIII. o. t. Jósika Miklós működését méltatta. — Debreczeni főgimnázium, márczius 18. A bírálók dicsérettel fogadták el a «Drugeth Katalin» cz. sikerült költői elbeszélést, melynek szerzője Gulyás István. — Kismartoni polgári fiúiskola, márczius 12. Ez ülésen Tompának «Levél egy kibujdosott barátom után» cz. költői episztoláját szavalták, mint versenydarabot. Győztes lett Valtay Ferencz V. o. tan. Nagy tetszést aratott Bordeaux Gézától «Dráma a tenger fenekén» cz. zenedarab előadása. Ezek után Horváth Ferencz, Hutter Béla és Csikor Károly VI. o. tanulók a «Tanulók Lapja»-nak eddig megjelent számait ismertették a tagokkal.

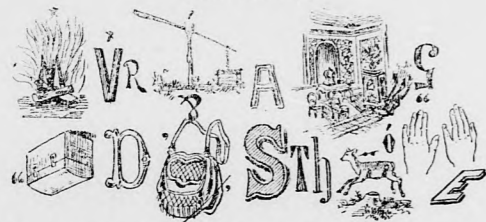

Rovatvezető: Csiszár József.

Csillagászatfani kérdés:

Mi a neve azon csillagképnek az északi égbolton a Kis Medve és a Kassiopea között, mely 150 szabad szemmel látható csillagból áll? Aethiopia mythikus királya, Andromeda atyja, leányával és feleségével, Kassiopeával a csillagok közé helyeztetett.

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1899. május 25.

A 19. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Számtani kérdés: 500500. Földrajzi kérdés: Codrus (gör. Kodros). Képrejtvény: Az idő nagyon sok sebet meggyógyít.

Helyesen fejtették meg: Simonyi Károly, Szabó Lajos, Hoffmann Géza, Kronstein Béla, Szevovszky Ferencz, Sebők Dezső, ifj. Bujdosó József, Wundszám Sándor, Nagy Kálmán, Buzáth Jenő, Techet Károly, Molnár Béla, Fisch Sándor, Róth Miklós, Reichenfeld Rezső, Kolm Aladár, Névedí Botka Andor, Lator László, Weisz Ernő, Nagy Károly, Rodowitz Vilmos, Balassa László, Jankó Béla, Katscher Sándor, Jurenák Géza, Banny Teophil, Géczy Géza, Zomody József, Luft József, Pethő Emil, Semtei Róbert, Kovács Sebestény Miklós, Fiedler Kálmán, Lechner Gedeon, Csáthy Dezső, Dada András, Szinyei Merse Zsiga, ifj. Barthonek Károly, Picker Gerő, Somossy László, Fürehtgott Miksa, Krausz Aladár, Reök István, Halmi Gyula, Glósz Ödön, Kovács Dénes, Haresa János, Lányi Rudolf, Krausz Nándor, Kinsky Jenő, Iszkrulyev Kristóf, Pappszász Tamás, Windt Lajos,

Kotschy Ferencz, Kövér Árpád, Krafka Boriska, Jakabb Gyula, Gézey Lajos, La Borda Jenő, Marx Miksa, Bergl György, Philipp Ernő, Pártos Viktor, Benkó Jenő, Teesz Lajos, Laban Antal, Gombos Bertalan, Jakab János, Komlós Imre, Laczkó Géza, Puskás Endre, Steiner Elek, Laufer Rezső és Ödön, Brummer Zoltán, Goldberger Ödön, Benisch Arthur, Schirher Zoltán, Polnitzky Leo, Unger Károly, Ember István, Simkó Lajos, Szécskay Dezső, Niegreis János, Strasser József, Gáhy Béla, Grünfeld Ferencz, Váczy József, Tóth Elek, Borosnyay Oszkár, Kehl József, Frey Zoltán, Ungár Aladár, Acs Nagy István, Schlosser Irma, Bogdán Ernő, Bohrandt Lajos, Steinschneider Ernő, Hübner János, Demjén Endre, Weiner Hugó, Tájbér Oszkár, Fejes István, Luttor Sándor, Vadas Zoltán, Stark Géza, Worlicek F., Antony Gyula, Kozsereán Gergely, Litsek Zoltán, Szabó Ferencz, Joannovits György, Miróczy Árpád, Popper Miklós, ifj. Izsák Gyula, Freyler József, Puskás Jenő, Luspay Sándor és Luspay Emil.

A kitűzött könyvjutalmat, Aeschylus «Orestea» cz. művet Simonyi Károly gimn. VII. o. t. Budapestten (Newyork-palota) nyerte el.

SZERKESZTŐI TELEFON.

F. Z. Jászberény. Érettségi bizonyítvány kell. — S. E. Kassa. Hol van oly lap, mely a hozzá küldött írásműveknél azt nézné, hogy előfizetőtől származik-e? Kezdd diákember ne sűrűn minijárt jutalmat; tekintse jutalomnak, hogy munkája megjelenik a «T. L.»-ban. — J. B. Névtelen kérdezősködésekre nem felelünk. — N. L. Nádudvar. Nem a kubaiak, hanem a Fülöp-szigetek lakói harezolnak az amerikaiakkal. Ezek lapunk zártáig még nem tették le a fegyvert. — K. G. Temesvár. A világposta-hirdetések kitétele díjtalan. — F. S. Dolgozata korántsem értékelen. Szaboleska Mihály költészetét kritikai törekvéssel, lendületes előadásban méltatja, ámbár a súlykot helylyel-közzel elveti. Csak munkálkodjék bátran és buzgón tovább; munkájának lesz még eredménye. — R. M. Sátoraljajhely. Bizony nagy előnye a fővárosi diákoknak a vidékiek fölött az, hogy klasszikus előadásokat élvezhetnek. De ne busuljon; vidéki színigazgatóink mihamar követni fogják a Nemzeti Színház példáját. — R. R. Sopron. Nyerhet, ha akár csak egy rejtvényt fejt meg. — Ky. K. Verseinek nyelve és rhytmusa kissé döcögő, nehékes; de elég dicséret az öné nézve, hogy ifjú éveit külföldön töltvén, ennyira magyar maradt. Szerbből fordított költeménye, «Laso átka» erősen drámai, meglepő hasonlatosságot mutat Uhlandnak «A dálnok átka» cz. költeményéhez. — G. B. Sátoraljajhely. Szíves buzgóságáért fogadja őszinte köszönetünket. — S. S. Ungvár és D. V. Arad. A pályázat mennyiségbeli eredménye nagyon szép; százon felül érkeztek be dolgozatok. Megbíralásuk jó ideig el fog tartani. — F. S. Sátoraljajhely. Beküldött diák-szólásai egytől-egyig bennfoglaltak Dobos Károly «Diákszótára»-ban. A jelzett könyvről addig nem emlékezhetünk meg, míg nem láttuk. — T. E. Beregszász. Sok érdekes, olykor történeti háttérű diák-anekdota kering az ifjúság között; bizony érdemeket szerezne, a ki ezeket (már az ismeretleneket és kiadatlanokat) összegyűjtené. A «T. L.» szívesen nyitná meg hasábjait az ilyen anekdotáknak.

!!! Gyűjtők figyelmébe!!!

8149 «VILÁGPOSTA» cím alatt érdekes tartalmu képeslevelezőlap és levélbélyegűjság jelent meg.

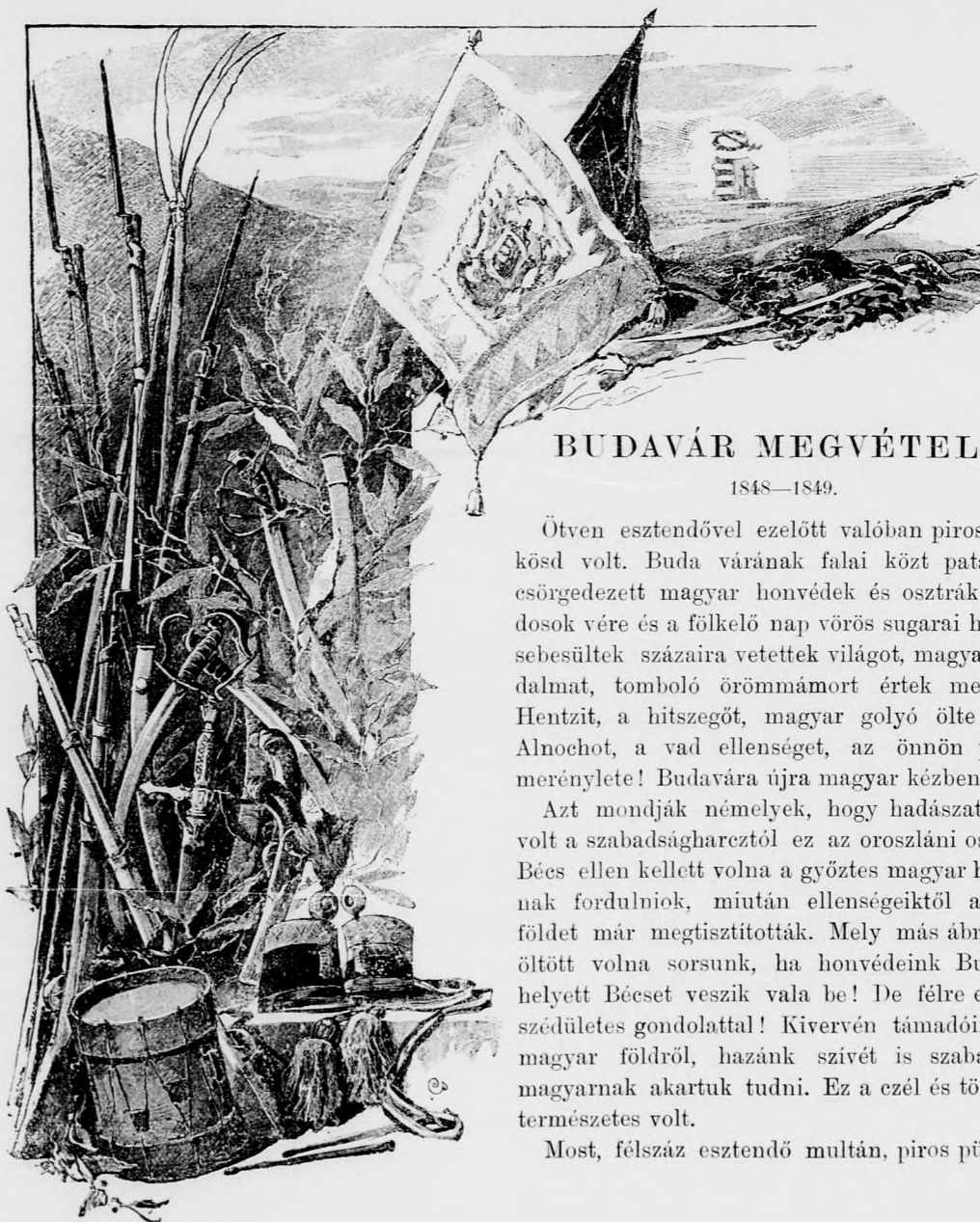
Előfizetési ára egész évre 2 frt, félévre 1 frt. A lap kiadóhivatala Faludi Zsigmond előnyösen ismert levélbélyegűzetében VII., Erzsébet-körút 28. szám alatt van.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDAJA.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	SZERKESZTI	FŐMUNKATÁRS:	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 1 frt 20 kr.	D ^r RUPP KORNÉL	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre ... 2 frt 40 kr.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.		IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre ... 4 frt 80 kr.	Megjelenik minden vasárnap.		Kéziratokat nem adunk vissza.

BUDAVÁR MEGVÉTELE.

1848—1849.

Ötven esztendővel ezelőtt valóban piros püncösöd volt. Buda várának falai közt patakban esörgedezett magyar honvédek és osztrák zsoldosok vére és a fölkelő nap vörös sugarai holtak, sebesültek százaira vetettek világot, magyar diadalmat, tomboló örömmámort értek meg. — Hentzit, a hitszegőt, magyar golyó ölte meg, Alnocho, a vad ellenséget, az önnön pokoli merénylete! Budavára újra magyar kézben!

Azt mondják némelyek, hogy hadászati hiba volt a szabadságharczótól ez az oroszlan ostrom. Bécs ellen kellett volna a győztes magyar hadaknak fordulniok, miután ellenségeiktől a honi földet már megtisztították. Mely más ábrázatot öltött volna sorsunk, ha honvédeink Budavár helyett Bécsset veszik vala be! De félre ezzel a szédületes gondolattal! Kivervén támadóinkat a magyar földről, hazánk szívet is szabadnak, magyarnak akartuk tudni. Ez a czél és törekvés természetes volt.

Most, félszáz esztendő multán, piros püncösöd